

KWARTET

(naar Laclos)

Tijdruimte: salon vóór de Franse revolutie / bunker na de derde wereldoorlog.

MERTEUIL Valmont. Ik dacht dat de hartstocht die U voor mij voelde was uitgedoofd. Vanwaar nu ineens die opflakking? En met zo'n jeugdig geweld. 't Is wel te laat. U zal mijn hart niet meer in brand steken. Niet nog eens. Nooit meer. Ik zeg U dat niet zonder spijt, Valmont. Tenslotte waren er minuten – misschien zou ik moeten zeggen momenten, een minuut, dat is een eeuwigheid – dat ik dankzij Uw gezelschap gelukkig was. Ik heb het over mij, Valmont. Wat weet ik van Uw gewaarwordingen. En misschien zou ik het beter over minuten hebben als het gaat over de tijd dat ik U kon gebruiken – U, dat was Uw handigheid bij het omgaan met mijn fysiologie – om iets gewaar te worden dat in mijn herinnering verschijnt als een geluksgevoel. U bent niet vergeten hoe men omgaat met deze machine. Uw hand niet wegnemen. Niet dat ik voor U iets zou voelen. Het is mijn huid die zich herinnert. Of misschien is het haar, ik heb het over mijn huid, Valmont, gewoon gelijk, toch, aan welk beest het werktuig van haar wellust is bevestigd. Hand of klauw. Als ik mijn ogen sluit, bent U mooi, Valmont. Of gebocheld, als ik wil. Het voorrecht van de blinden. Ze hebben het betere lot in de liefde. De komedie van de bijkomende omstandigheden blijft hen bespaard: ze zien wat ze willen. Het ideaal zou zijn blind en doofstom. De liefde van stenen. Heb ik U doen schrikken, Valmont. U bent toch gemakkelijk te ontmoedigen. Ik kende U zo niet. Heeft de dameswereld U met wonden geslagen, na mij. Tranen. Heeft U een hart, Valmont? Sedert wanneer? Of hebben mijn opvolgsters Uwe Manheid beschadigd. Uw adem smaakt naar eenzaamheid. Heeft de opvolgster van mijn opvolgster U de zak gegeven. De verlaten minnaar. Nee. Uw tedere aanbieding niet intrekken, mijn heer. Ik koop. Ik koop in ieder geval. Gevoelens zijn niet te vrezen. Waarom zou ik U haten, ik heb U niet bemind. Laten we ons vel tegen mekaar aan wrijven. Ah de slavernij van de lijven. De kwelling te leven en niet god te zijn. Een bewustzijn hebben en geen macht over de materie. Niet te snel, Valmont. Zo is het goed. Ja Ja Ja Ja. Dat was goed gespeeld, hè. Wat heb ik te maken met de lust van mijn lichaam, ik ben geen stalmeid. Mijn hersens werken normaal.

Ik ben door en door koud, Valmont. Mijn leven Mijn dood Mijn geliefde.

Valmont op.

Valmont. U komt op de minuut op tijd. En bijna heb ik spijt van Uw stiptheid. Ze verkort een geluk, dat ik graag met U had gedeeld, als het niet juist berustte op zijn ondeelbaarheid, als U begrijpt wat ik bedoel.

VALMONT Begrijp ik U als ik aanneem dat U weer eens verliefd bent, Markiezin. Wel, ik ben het ook, als U het zo wilt noemen. Weeral. Het zou me spijten als ik de bestorming van een vrijer op Uw knappe figuur heb doen mislukken. Uit welk venster is hij gesprongen? Mag ik hopen dat hij daarbij zijn nek heeft gebroken.

MERTEUIL Foei, Valmont. En spaar Uw compliment voor de vrouw van Uw hart, waar dat orgaan zich dan ook mag bevinden. Ik hoop voor U dat het nieuwe foedraal verguld is. U zou mij beter moeten kennen. Verliefd. Ik dacht dat wij het erover eens waren dat wat U liefde noemt, een domein is van het personeel. Hoe kan U mij tot zulke lage roerselen in staat achten. Het hoogste geluk is het geluk van de beesten. Zelden genoeg dat het ons in schoot valt. U heeft het mij af en toe laten gevoelen. Toen het mij nog beviel, U daarvoor te gebruiken, Valmont. En ik hoop dat U daar niet helemaal leeg bent uitgekomen. Wie is de gelukkige voor 't moment? Of mag men haar al de ongelukkige noemen.

VALMONT Het is Madame de Tourvel. Wat Uw ondeelbare betreft

MERTEUIL Jaloers. U, Valmont. Wat een afgang. Ik zou U kunnen begrijpen, als U hem zou kennen. Trouwens, ik ben zeker dat U er al 's kennis mee heeft gemaakt. Een mooie man. Hoewel hij wat op U lijkt. Trekvogels fladderen ook wel eens in het net van de gewenning, zelfs als hun vlucht continenten overspant. Draai U eens om. Wat hij op U vóór heeft, is jeugd. Ook in bed, mocht U dat willen weten. Wilt U het weten? Een droom, als ik U, Valmont, als werkelijkheid beschouw. Neemt U mij niet kwalijk. Misschien is er over tien jaar tussen U beiden geen onderscheid meer, gesteld dat ik U nu onmiddellijk met een liefhebbende Medusa-blik in steen zou kunnen veranderen. Of in een prettiger materiaal. Een inspirerend denkbeeld: het museum van onze liefdes. We zouden volle zalen trekken, toch, Valmont, met de zoutpilaren van onze verrotte begeertes. De dode dromen, alfabetisch gerangschikt. Of chronologisch. Vrij van de vleselijke toevalligheden. Niet meer onderworpen aan de terreur van de verandering. Ons geheugen heeft die krukken nodig: men herinnert zich niet eens de verschillende krommingen van de lullen, om van de gezichten maar te zwijgen. Mist. Madame de Tourvel is een affront. Ik heb U niet de vrijheid gegeven om die koe te bestijgen, Valmont. Wat ik zou kunnen begrijpen is Uw belangstelling voor de kleine Cecile. Een groentje, fris geteeld in de tucht van het klooster, mijn maagdelijk nichtje. Maar Madame de Tourvel. Akkoord, 't is een stevige klomp vlees, maar te delen met een echtgenoot. Hij heeft er zich in vastgebeten. En een trouwe echtgenoot, vrees ik, en al 'k weet niet hoe lang! Wat blijft er voor U over, Valmont? Drab. Wilt U daar serieus in peuteren, in die troebele prut? U doet mij pijn, Valmont. Was het nu een hoer, die haar vak heeft geleerd. Madame de Merreault bijvoorbeeld, die zou ik met tien mannen delen. Maar de enige dame van ons gezelschap die pervers genoeg is om zich in het huwelijk te storten. Een kwezel met rode knieën van de kerkstoel. Gezwollen vingers van het handenwringen voor haar biechtvader. Zo'n handen pakken geen geslachtsdeel vast, Valmont, zonder de zegen van de kerk. Ik durf wedden dat ze droomt van de onbevleete ontvangenis, wanneer haar liefhebbende echtgenoot op haar neerdaalt met de huwelijkse bedoeling een kind te verwekken, ééns in 't jaar. Wat is de verwoesting van een landschap naast de roofbouw op de lust door echtelijke trouw. In ieder geval, Graaf de Gercourt speculeert op de onschuld van mijn nichtje. In alle eer, trouwens: de koopakte ligt bij de notaris. En misschien bent U bang voor zijn concurrentie, hij heeft U al Madame de Vressac afgesnoept, en toen

was U nog twee jaar jonger. U wordt oud, Valmont. Ik dacht dat U het prettig zou vinden, afgezien van het ritje op de maagd, om dat mooie beest de Gercourt met het onvermijdelijke gewei te kronen, vóór hij zijn ambt als boswachter aanvat en alle stropers zijn bos binnenvallen en hem abonneren op die hoofdtooi. Wees een goeie hond, Valmont, en zoek het spoor zolang het nog vers is. Een beetje jeugd in bed, als de spiegel het U al niet meer weergeeft. Waarom de poot optillen bij een offerblok. Of wordt U verteerd van lust naar het genadebrood van het huwelijk. Zullen wij de wereld een voorbeeld geven en met mekaar trouwen, Valmont.

VALMONT Hoe zou ik het durven, U zo'n belediging aan te doen, Markiezin, vóór de ogen van de wereld. Het genadebrood zou vergiftigd kunnen zijn. Trouwens, ik bepaal mijn jachtgebied liever zelf. Of de boom waartegen ik mijn poot ophef, zoals U het belieft te noemen. Op U is te lang geen regen gevallen. Wanneer heeft U voor het laatst in de spiegel gekeken, vriendin van mijn ziel? Ik wou dat ik U nog als wolk van dienst kon zijn, maar de wind jaagt mij naar nieuwe hemelen. Ik twijfel er niet aan, dat ik het offerblok zal doen bloeien. Wat de concurrentie betreft: Markiezin, ik ken Uw geheugen. Dat de president Madame de Tourvel boven U heeft verkozen, zal U zelfs in de hel niet vergeten. Ik ben bereid om het beminde werktuig van Uw wraak te zijn. En het onderwerp van mijn aanbidding belooft mij een betere jacht dan Uw maagdelijk nichtje, die toch onervaren is in de kunsten van de verharding. Wat zou ze bij de nonnen geleerd hebben, buiten vasten en een beetje god welgevallig masturberen met het kruisbeeld. Ik wed dat zij na de kilte van het kinderlijke gebed brandt naar de doodsteek die haar onschuld afmaakt. Ze zou zich op mijn mes storten nog voor ik het getrokken had. Zonder omweg, zonder zijsprong: ze kent de huiver van de jacht niet. Wat moet ik met een stuk wild zonder de wellust van het jagen. Zonder het angstzweet, de verstikte adem, de wit gedraaide ogen. De rest is spijsvertering. Met mijn beste trucs zou ik voor lul staan zoals de acteur in een leeg theater. Ik zou voor mezelf moeten applaudiseren. De tijger als komediespeler. Het gepeupel mag mekaar tussen de soep en de patatten bespringen, hun tijd is kostbaar, door ons betaald, onze verheven roeping is: de tijd doden. Ze eist ons volledig op: er is teveel tijd te doden. Wie de wereldse uren tot staan zou kunnen brengen: de eeuwigheid als bestendige erectie. De tijd is het gat van de schepping, de hele mensheid past erin. Voor het gepeupel heeft de kerk het met god gevuld, wij weten dat het zwart is en zonder bodem. Als het gepeupel dat te weten komt, proppen ze ons erin.

MERTEUIL De wereldse uren. Heeft U moeilijkheden, Valmont, om Uw betere ik tot staan te brengen.

VALMONT Bij U wel, Markiezin. Hoewel ik moet toegeven dat ik begin te begrijpen waarom trouw de wildste van alle uitspattingen is. Te laat wat onze tedere verhouding betreft, maar ik neem mij voor me een beetje te oefenen in deze nieuwe ervaring. Ik haat verledens. Afwisseling stapelt ze op. Bekijk het groeien van onze nagels, wij kiemen nog in de kist. En stelt U zich voor, we zouden moeten leven tussen het afval van onze jaren. Piramides van stront, tot het aankomstlintje breekt. Of in de afscheidingen van onze lichamen. Alleen de dood is eeuwig, het

leven herhaalt zich, tot de afgrond gaapt. De zondvloed: riolering verstopt. Wat de liefhebbende echtgenoot betreft: hij is in het buitenland met een geheime zending. Misschien lukt het hem, staatkundig als hij is, voor 't een of ander ineens een oorlog te stoken. Een goed tegengif voor de verveling van de aftakeling. Het leven gaat sneller vooruit als het sterven een toneelstuk wordt. De schoonheid van de wereld kerft minder diep in 't hart – hebben wij een hart, Markiezin – bij het bekijken van haar vernietiging. Men bekijkt de parade van de jonge kontjes, die ons dag in dag uit met onze vergankelijkheid confronteert, allemaal kunnen we ze niet bezitten, toch, en de syfilis voor iedereen die ons ontsnapt, vóór een haag van degenspitsen en tussen de flitsen van kanongeschut met enige gelatenheid. Denkt U wel 's aan de dood, Markiezin. Wat zegt Uw spiegel. Het is altijd iemand anders die terugkijkt. Die zoeken we, wanneer we in de vreemde lijven woelen, weg van onszelf. Kan zijn dat die er niet is, noch de ene noch de andere, alleen het niets in onze ziel, dat naar voeder kraait. Wanneer geeft U Uw maagdelijke nichtje vrij voor bezichtiging, Markiezin.

MERTEUIL Zit U weer terug in Uw vel, Valmont. Geen man die bij het denken aan het heengaan van zijn dierbaar vlees zijn lid niet voelt verstijven. Angst baart filosofen. Welkom in de zonde. En vergeet het offerblok, eer de vroomheid U overmant en U Uw enige roeping vergeet. Wat heeft U anders geleerd dan Uw lul in een gat te manoeuvreren. Gelijk aan dat waar U bent uitgevallen. Met het altijd gelijke min of meer genoeglijke resultaat. En altijd in de waan dat het applaus van de vreemde slijmvliezen Uw eigen persoon betreft, dat de kreten van de lust aan U geadresseerd zijn. Terwijl U toch maar een dood vehikel bent, onbelangrijk en geheel verwisselbaar, voor de lust van de vrouw, die U gebruikt, de machtsidiote nar van haar schepping. U weet goed dat elke man een man te weinig is voor een vrouw. Dat weet U ook, Valmont, vroeg genoeg zal het lot U verrassen, niet eens meer dat te zijn, een man te weinig. Aan ons heeft nog de doodgraver zijn plezier.

VALMONT Mij verveelt de bestialiteit van onze conversatie. Elk woord bijt een wonde, elke lach ontbloot een slagtang. We zullen onze rollen door tijgers laten spelen. Nog een beet, tot Uw dienst, nog een klauwhouw. De toneelspeelkunst van de beesten.

MERTEUIL U valt uiteen, Valmont, U wordt sentimenteel. Deugd is een besmettelijke ziekte. Wat is dat, onze ziel. Een spier of een slijmvlies. Waar ik bang voor ben, is de nacht van de lijven. Vier dagreizen van Parijs, in een moddergat, in bezit van mijn familie, deze keten van geslachtsdelen en schoten, gereten aan het snoer van een toevallige naam, die door een stinkende koning aan een ongewassen voorvader werd gegeven, leeft iets tussen mens en dier. Ik hoop het in dit leven niet onder ogen te krijgen. Of in een ander leven, als er een ander leven is. Alleen al de gedachte aan zijn geur drijft het zweet uit mijn poriën. Mijn spiegels zweten zijn bloed. Het vertroebelt mijn beeld niet, om onbekende kwellingen lach ik, zoals elk dier dat met rede begaafd is. Maar af en toe droom ik dat het uit mijn spiegels stapt op zijn voeten van stalmest en zonder gezichten, maar zijn handen zie ik heel scherp, klauwen en hoeven, wanneer het de zijde van mijn dijnen scheurt en

zich op mij stort als kluiten aarde op de doodskist, en misschien is zijn geweld de sleutel die mijn hart opent.

Gaat U weg, Valmont. De maagd morgenavond in de Opera.

Valmont af.

Madame de Tourvel. Mijn hart aan Uw voeten. Schrikt U niet, geliefde van mijn ziel. Denkt U dat in deze borst één onkuise gedachte huist, na zoveel weken vrome omgang met U? Ik geef toe, ik was iemand anders, vóór de bliksem van Uw ogen mij trof. Valmont de hartenbreker. IK BREEK DE HARTEN VAN DE MEEST TROTSE VROUWEN. Ik kende U niet, Madame. Schaamte als ik er alleen maar aan denk. In wat een vettigheid heb ik gebaad. Wat een kunst van doen alsof. Wat een verdorvenheid. Scharlakenrode zonden. Alleen al het zien van een mooie vrouw, wat zeg ik, alleen al het achterste van een viswijf, en ik veranderde in een roofdier. Ik was een afgrond, Madame. Wenst U een blik daarop te werpen? Ik wilde zeggen, daarin, neemt U mij niet kwalijk, vanuit de hoogte van Uw deugd. Ik zie U blozen. Hoe komt dat rood op Uw wangen, mijn liefde? Het staat U goed. Maar waar vindt Uw fantasie die kleuren, waar U mijn zonden mee schildert? Uit het sacrament van het huwelijk misschien. Ik dacht dat U daarmee gepantserd waart tegen het aardse geweld van verleiding. Ik voel de neiging om mijn zonden in detail voor U uit te spreiden, bent U belust op mijn catalogus, om het U goed staand schaamrood langer te zien. Op zijn minst komt het erop neer dat er in Uw aders bloed vloeit. Bloed. Het wrede lot, niet de eerste te zijn. Doe mij daar niet aan denken. En al zou U Uw aders voor mij opensnijden, al Uw bloed zou niet opwegen tegen het huwelijk, waarbij een ander mij vóór was, en voor eeuwig. Het niet meer te herscheppen ogenblik. De dodelijke eenmaligheid van de oogopslag. Doe mij daar niet aan denken. Vreest U niets. Ik respecteer de heilige band, die U aan Uw echtgenoot knoopt. En stel dat hij de weg naar Uw bed kwijt was, ik zou de eerste zijn die hem erin helpt. Zijn lust is mijn vreugde, sedert Uw deugd mij geleerd heeft de woesteling die ik was te haten, en ik Uw schoot verzegeld weet. Ik durf amper Uw hand kussen. En als ik het mij veroorloof, drijft me geen aardse hartstocht. Uw hand niet wegnemen, Madame. Een slok in de woestijn. Zelfs de liefde van god had een lichaam nodig. Waarom liet hij anders zijn zoon mens worden en gaf hij hem het kruis als geliefde. HET VLEES HEEFT ZIJN EIGEN GEEST. Wilt U mijn kruis zijn? U bent het door het sacrament van Uw huwelijk niet met mij. Maar misschien heeft Uw lijf één of andere verzwegen ingang, die niet binnen het verdrag valt, vergeten of versmaad door de liefde van Mijnheer de President. Denkt U dat zoveel schoonheid als enig doel de voortplanting heeft? En die eeuwig een centrum? Is het geen godslastering, deze mond voor te behouden aan het in en uit van de adem, aan de sleur van de voedselopname? Het gouden centrum van dit prachtig achterste alleen te gebruiken voor de treurige arbeid uitwerpselen af te scheiden? Kan deze tong alleen maar lettergrepen beroeren en dode materie? Wat een verspilling. En hoe gierig tegelijkertijd. Een dubbele zonde. Ja, U lastert god, Madame, wanneer U het verslijten van Uw gaven overlaat aan het gebit van de tijd en de tedere fauna van het kerkhof. Kan het minder dan een doodzonde

zijn, als we wat we kunnen bedenken niet ook doen? De voortbrengsels van onze begenadigde hersenen wurgen vóór hun eerste schuchtere kreet. Dit instrument van onze lijven, is het ons niet gegeven opdat het bespeeld worde tot het zwijgen de snaren doet springen? De gedachte die geen daad wordt, vergiftigt de ziel. Leven met de doodzonde van selectie en afkeuring. Sterven, gedeeltelijk niet gebruikt. De redding van Uw onsterfelijke ziel is wat mijn hart beroert, Madame, bij iedere aanslag op Uw helaas sterfelijk lichaam. U zal het gemakkelijker verlaten, als het heel en al gebruikt is. De hemel is gierig met materie en de hel is duidelijk: ze straft traagheid en verzuim, haar eeuwige foltering richt zich op de verwaarloosde delen. In de hel valt men het diepst vanuit de onschuld.

Valmont op.

VALMONT Ik zal er eens over nadenken, mijn lieve Valmont. Het ontroert me, U zo om mijn zielenheil bezorgd te zien. Ik zal niet nalaten mijn echtgenoot kond te doen, dat de hemel hem tot regent over al mijn openingen heeft voorbestemd. Niet zonder vermelding van de onbaatzuchtige bron, waaruit die openbaring ontsprong. Ik zie, U deelt mijn voorpret over de ontdekkingsreizen in het huwelijksbed. U bent een heilige, Valmont. Of zou ik mij in U vergist hebben? Zou U mij bedrogen hebben? Speelt U een spel met mij? Wat verbergt die grimas, een masker of een gezicht? In mijn hart kiemt de verschrikkelijke verdenking, dat U met de mantel van godsvrucht een zeer aardse hartstocht bedekt. Vrees, Valmont, de toorn van een beledigde echtgenote!

MERTEUIL Vrezen. Wat zou ik van Uw toorn te vrezen hebben behalve de wederopbouw van mijn ineengezakte deugd. Vrezen. Wat is de bekering van een zondaar waard, zonder de dagelijkse dolkstoot van de begeerte, de prikkel van het berouw, de weldaad van de tuchtiging. Vrezen. Ik zoek Uw toorn, Madame. Als de woestijn de regen, als de blinde de bliksem, die de nacht uit zijn ogen brandt. Weigert U mijn mij ongehoorzame vlees Uw straffende hand niet. Iedere slag zal een liefkozing zijn, iedere krab van Uw nagels een geschenk van de hemel, iedere beet een monument.

VALMONT Ik ben geen gans, Valmont, zoals U belooft te geloven. Ik zal U niet het genoegen doen om een werktuig van Uw gestoorde lust te zijn. Tranen, mylord.

MERTEUIL

.../...

VALMONT (.../...) Ik heb U bemind, Valmont. Maar ik ga een breinaald in mijn schaamdeel steken vóór ik mezelf dood, om er zeker van te zijn dat in mij niets groeit wat U geplant heeft, Valmont. U bent een monster, en ik zal het worden. Groen en opgezwollen door vergiften ga ik door Uw slaap waren. Ik ga voor U dansen, bengelend aan de strop. Mijn gezicht zal een blauw masker zijn. De tong hangt eruit. Met mijn kop in de gasoven zal ik weten dat U achter mij staat met geen andere gedachte dan hoe in mij te komen, en ik, ik zal het willen, terwijl het gas mijn longen doet barsten. Het is goed een vrouw te zijn, Valmont, en geen

overwinnaar. Als ik mijn ogen sluit, kan ik U zien verrotten. Ik ben niet jaloers op de cloaca die in U groeit, Valmont. Wilt U meer weten? Ik ben een stervend conversatielexicon, ieder woord een klonter bloed. U hoeft mij niet te zeggen, Mariekiesin, dat de wijn vergiftigd was. Ik wou dat ik bij Uw sterven kon toekijken, zoals nu bij het mijne. Overigens beleef ik nog altijd genoeg aan mezelf. Dat masturbeert nog met de wormen. Ik hoop dat mijn spel U niet verveeld heeft. Dat zou inderdaad onvergeeflijk zijn.

MERTEUIL Dood van een hoer. Nu zijn wij alleen
kanker mijn geliefde.

Heiner Müller (1980) — *vertaling Sam Bogaerts*